

SPRAWOZDANIE
BANKU GOSPODARSTWA
KRAJOWEGO

za rok 1925.

ROK II.

WARSZAWA

1926

**SPRAWOZDANIE
BANKU GOSPODARSTWA
KRAJOWEGO**

za rok 1925.

ROK II.

Biblioteka Jagiellońska

1002641571

WARSZAWA

1926

~~682/12~~
~~III~~
~~-~~

443111
III

2(1825)

BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO

CENTRALA W WARSZAWIE

UL. KRÓLEWSKA № 5.

ODDZIAŁY:

1. BIAŁA (Bielsko)	11. ŁÓDŹ
2. BIAŁYSTOK	12. OŚWIĘCIM
3. BYDGOSZCZ	13. POZNAŃ
4. CIESZYN	14. PRZEMYŚL
5. DROHOBYCZ	15. RÓWNE
6. KATOWICE	16. STANISŁAWÓW
7. KOŁOMYJA	17. TARNÓW
8. KRAKÓW	18. WILNO
9. LUBLIN	19. ŻYWIEC.
10. LWÓW	

ODDZIAŁ MIEJSKI — BUDOWLANY

W WARSZAWIE, UL. SIENNA 17.

Rada Nadzorcza Banku Gospodarstwa Krajowego.

PREZES RADY:

Dr. Jan Kanty STECZKOWSKI.

ZASTĘPCA PREZESA RADY:

inż. Czesław KLARNER.

CZŁONKOWIE RADY:

inż. Julian DĄBROWSKI

inż. Stanisław Jan MAJEWSKI

Jan JANKOWSKI

inż. Stefan OSSOWSKI

Albin JURA

Zygmunt PLUCIŃSKI

Józef KARŚNICKI

inż. Stanisław WIDOMSKI.

KOMISARZ RZĄDOWY:

Stanisław PAWŁOWICZ.

ZASTĘPCA KOMISARZA RZĄDOWEGO:

Dr. Józef KULIKOWSKI.

ZARZĄD BANKU.

PREZES BANKU:

Dr. Jan Kanty STECZKOWSKI.

NACZELNY DYREKTOR BANKU:

Eustachy KORWIN - SZYMANOWSKI.

DYREKTORZY:

Dr. Feliks MERUNOWICZ	Dr. Julian RUŻYCKI
Stanisław ROSZKOWSKI	Dr. Mieczysław SZENK
Dr. Lucjan SZPOR	

ZARZĄD BANKU

Przewodniczący:

Dr. Jan Karol STECKOWSKI

Przewodniczący Zarządu Banku

Prezident Zarządu - SZYMAŃSKI

Przewodniczący

Dr. Józef KURWY

Dr. Feliks MIRONOWICZ

Dr. Mieczysław SZERK

Stanisław ROSZKOWSKI

Dr. Andrzej SZPOR

SPRAWOZDANIE

BANKU GOSPODARSTWA KRAJOWEGO

Z A R O K 1925.

I. OGÓLNE POŁOŻENIE GOSPODARCZE W 1925 R.

Rok 1925 był dla życia gospodarczego Polski szczególnie ciężki. Ujemne skutki nienormalnych warunków bytu gospodarczego Polski w pierwszych latach niepodległości wystąpiły w ubiegłym roku jaskrawo na jaw. Daleko posunięta inflacja zaciemniała i zaostrzała przez szereg lat anormalny rozwój gospodarki krajowej, która po sześciu latach niepodległości nie była jeszcze szarmonizowana, gdy nastąpiło wprowadzenie złotego w r. 1924 i ujawniać się począł oczekiwany kryzys poinflacyjny. Proces sanacyjny, którego początek przypada na rok 1925, odbywa się z tego powodu w Polsce w warunkach ogólnych cięższych, niż je wykazują inne państwa, dotknięte wojną i inflacją. Przyspieszenie uzdrowienia utrudnia przytem okoliczność, że Polska nadal stale jeszcze zmuszoną jest budować się własnymi siłami. Kapitały zagraniczne, szukające lokaty, znajdowały upływ na nienasyconych jeszcze w roku 1925 rynkach pieniężnych zachodnich państw i unikały młodego państwa polskiego. Wśród szeregu problemów, wzajem ze sobą związanych i domagających się równoczesnego rozwiązania, na pierwszy plan wysuwał się w ub. r. brak płynnych kapitałów, przy dużem ich zapotrzebowaniu na cele inwestycyjne i obrotowe. Silne naprężenie, panujące na rynku pieniężnym, odbiło się ujemnie na całym życiu gospodarczym kraju.

Stopniowe tworzenie kapitałów w kraju, pozwalające oczekiwać po wolnej poprawy, doznało zahamowania, gdy z początkiem drugiej połowy 1925 r. kurs złotego zachwiał się i pomimo okresów przejściowej poprawy tendencję zniżkową zatrzymał. Przeciętne kursy miesięczne niektórych walut na giełdzie warszawskiej wynosiły:

Położenie
walutowe.

	1 Ł.	1 \$	100 fr. szw.	100 fr. fr.
od stycznia do lipca 1925 r.	24,85—25,33	5,18½	100,44—101,16	28,07—24,48
w sierpniu „	25,87	5,30	103,35	25,00
we wrześniu „	28,46	5,84	113,15	27,59
w październiku „	29,07	5,98	115,70	26,72
w listopadzie „	31,74	6,50	126,22	25,98
w grudniu „	44,13	9,10	175,26	33,94
<i>czyli w grudniu w procentach kursu parytetowego</i>	<i>175,00</i>	<i>175,60</i>	<i>175,30</i>	<i>33,90</i>

Załamanie się kursu złotego spowodowane zostało ciągnącą się od marca 1924 r. wznoszącą biernością bilansu handlowego, na którą złożyły się trzy czynniki: nieurodzaj roku 1924, pociągający za sobą dowóz żywności w miejsce dotychczasowego wywozu, spadek cen szeregu eksportowanych towarów na rynkach zagranicznych, oraz liberalna polityka w zakresie dowozu artykułów zagranicznych, która zamierzonego spadku cen w kraju w rozmiarach oczekiwanych nie wywołała, a zaciążyła ujemnie na bilansie handlowym Polski. W przeciwieństwie do 1923 r., zamykającego się w zakresie handlu zagranicznego czynnem saldem w wysokości 79.1 milj. zł., już r. 1924 przyniósł saldo bierne 212,5 milj. zł., które w przeciągu pierwszych 8 miesięcy r. 1925 powiększyło się o dalsze 528,2 milj. zł. Krytyczne zmniejszenie wywozu przypada na miesiąc lipiec 1925 r., gdy wartość eksportu, wahająca się od października 1924 r. naogół w granicach od 103 — 135,5 milj. zł., osiągnęła na skutek podcięcia wywozu węgla do Rzeszy Niemieckiej, w związku z przypadającym na początek lipca wybuchem wojny celnej, najniższy swój stan (85,7 milj. zł.). W następnych miesiącach wywóz, zarówno dzięki dobremu urodzajowi w 1925 r., jak i stopniowemu zdobywaniu nowych rynków zbytu węgla stale wzrastał i w grudniu osiągnął wartość 186,8 milj. zł. Równocześnie niemal zmniejszał się dowóz, dzięki zmianie zasadniczej dotychczasowej liberalnej polityki handlowej w zakresie handlu zagranicznego. Rozporządzeniem z dn. 19 maja 1925 podwyższono blisko ¼ taryfy celnej z r. 1924, ograniczając w ten sposób przywóz szeregu zbędnych towarów luksusowych i artykułów spożywczych. Dzięki temu zarządzeniu wartość ogólna przywozu spadła ze 170 milj. zł. w czerwcu i 180,6 milj. zł. w lipcu do 72,8 milj. zł. we wrześniu i około 80 milj. zł. w ostatnich miesiącach roku. Wydatna poprawa bilansu handlowego, wykazującego od września stale wznoszące saldo dodatnie, nie zdołała jednak wyrównać deficytu poprzednich miesięcy i saldo ujemne bilansu handlowego za r. 1925 zamyka się sumą 269,4 milj. złotych.

Powstałego z dwuletniej bierności handlu zagranicznego zadłużenia wobec zagranicy, słaby dopływ pieniężny z zagranicy wyrównać i rozłożyć na dłuższy termin nie zdołał i całkowite niemal zapotrzebowanie dewiz skon-

centrowało się w Banku Polskim, skupiającym zapasy walutowe kraju. Dla pokrycia całkowitego popytu zasoby Banku Polskiego okazały się za szczupłe. Suma walut, dewiz i innych należności zagranicznych, wynosząca w końcu grudnia 1924 r. równowartość 269 milj. zł., spadła, mimo wpływów pożyczki amerykańskiej,

w końcu marca 1925 r. do 259,4 milj. zł.

„ „ czerwca 1925 „ „ 119,8 „ „

„ „ września 1925 „ „ 71,7 „ „

„ „ grudnia 1925 „ „ 69,7 „ „

Zwiększyły się jedynie zapasy złota w ciągu roku z 103,4 milj. zł. do 133,6 milj. zł. parytetowych.

Kurczenie się zapasów dewizowych instytucji, emisyjnej i ograniczone w związku z tem pokrywanie zapotrzebowania walut i dewiz przez Bank Polski wpłynęło na natychmiastową zwyżkę kursu walut obcych. Sytuację zaostrzył wzmożony spekulacyjny pokup walut obcych, wywołany obudzoną i wzrastającą nieufnością do poprawy kursu złotego.

W związku z obniżeniem się pokrycia zmniejszył Bank Polski znacznie obieg biletów bankowych, który od końca grudnia 1924 r. do końca maja 1925 r. wynosił z małemi odchyleniami około 550 milj. zł., do 503,2 milj. w końcu czerwca, 396,5 milj. w końcu września i 381,4 milj. zł. w końcu grudnia 1925 r.

Ścieśnienie niewielkiego nawet w pierwotnej wysokości obiegu pieniężnego o blisko 30% zneutralizowane jednak zostało zwiększoną ilością wypuszczonych przez Skarb Państwa bilonu i biletów zdawkowych i podobnie jak ponowne podwyższenie stopy dyskontowej Banku Polskiego z 10 na 12% pozostało bez widocznego wpływu na kurs złotego. Stabilizacja jego pozostała zadaniem bieżącego roku.

Spadek złotego wstrząsnął silnie rynkiem kredytowym, który od chwili **Położenie** zaprowadzenia złotego przechodził swój kryzys **kredytowe.** poinflacyjny i w pierwszej połowie 1925 r. wykazywał już znamiona poprawy. Miejsce kilkuletniej „ucieczki od marki“ zajęła „gonitwa za złotym“, ogólne dążenie do upłynienia unieruchomionych w okresie inflacyjnym kapitałów. Dysproporcja między unieruchomionymi a płynnymi kapitałami w naturalnych swych skutkach: drożyznie kredytu i spadku cen wszelkich „wartości realnych“ samoczynnie działała w kierunku poprawy. Pod wpływem wysokiej, oficjalnie 24% w stosunku rocznym, a nieoficjalnie jeszcze wyższej, stopy procentowej, zasoby kapitałów płynnych w kraju, powstałych drogą oszczędności czy realizacji złota i walut zagranicznych, szybko rosły. Suma wkładów w 43 bankach

zrzeszonych w Związku Banków, która w ciągu 1924 r. wzrosła przeszło 10-krotnie i osiągnęła w końcu 1924 r. 170,9 milj. zł., powiększyła się do końca lipca 1925 r. do 394,5 milj. zł. Podobny wzrost wykazywały wkłady w instytucjach kredytowych państwowych (z 113,9 milj. zł. w styczniu na 189,5 milj. zł. w końcu lipca), oraz w spółdzielniach kredytowych i kasach oszczędności (z około 25 milj. na 60 milj.). Silnie wzrosły szczególnie wkłady terminowe, aczkolwiek stosunek wkładów terminowych do wkładów à vista stał jeszcze pozostawał niekorzystny, wyrażając się w lipcu 1925 jak 1 : 4. Zaznaczyć przytem należy, że cyfry powyższe nie obejmują wszystkich płynnych kapitałów, część ich szukała lokaty z pominięciem instytucji kredytowych. Cyfrowe ich ujęcie nie jest możliwe, wysokość ich stosunkową przyjmując jednakże należy jako znaczną, do czego przyczyniła się wielka rozpiętość między płaconą przez instytucje kredytowe a rynkową stopą procentową. W porównaniu z okresem przedwojennym, wykazującym na ziemiach polskich 3 miliardy złotych oszczędności, oraz z obecnym zapotrzebowaniem kredytu krótkoterminowego przez życie gospodarcze, obliczanem na około 1.500 milj., sumy nagromadzone w instytucjach kredytowych w najpomyślniejszym okresie — w końcu lipca 1925 r. w łącznej sumie 644 milj. zł. nie wydają się znaczne. Stała tendencja zwiększania się oszczędności pozwalała jednak rokować uzasadnione nadzieje powolnego wyrównania istniejącej rozpiętości na rynku pieniężnym.

Cały ten od roku wznoszony aparat kredytowy zachwiał się pod wpływem załamania się kursu złotego i powolnej lecz stałej jego zniżki. Obawa straty na spadku wartości złotego stała się powodem masowego wypowiadania kredytów ze strony wierzycieli krajowych i zagranicznych, co w poważnym stopniu zaostrzyło naprężenie rynku pieniężnego. Trudności spłaty, zrozumiałe w okresie, w którym natychmiast płatne lub krótkoterminowe kredyty służyły celom produkcji i obrotu towarowego, powiększały panikę. O jej rozmiarach świadczy okoliczność, że wkłady w bankach, należących do Związku Banków, spadły w przeciągu trzech miesięcy (od sierpnia do października 1925 r.) o 72,6 milj. zł., czyli o przeszło 18%. Podobny spadek wykazują wkłady w kasach oszczędności i spółdzielniach kredytowych. Raptowne wypowiadanie kredytów odbiło się na wszystkich gałęziach życia gospodarczego wysoce ujemnie. Rolnictwo zmuszone było wyzbywać się ziemioplodów za każdą cenę, w przemyśle zamknięto szereg fabryk, a ilość bezrobotnych, która w ciągu pierwszego półrocza 1925 wzrosła o około 24 tys. do 173 tys., zwiększyła się pod koniec października do 213,5 tys. i przekroczyła w końcu roku 300 tys. osób.

W połowie września, w krytycznej dla instytucji finansowych chwili,

Rząd za pośrednictwem Banku Gospodarstwa Krajowego pospieszył z pomocą kredytową niektórym bankom, uzupełniając w ten sposób pomoc kredytową Banku Polskiego, która wobec ścieśnienia obiegu biletów bankowych, ze względu na zmniejszające się pokrycie, nie mogła być duża. Doraźna i szybka pomoc Rządu, ułatwiając bankom spłatę wypowiedzianych kredytów, przyczyniła się do uspokojenia umysłów. W listopadzie ustało masowe wycofywanie wkładów, a nowy ich odpływ w początkach grudnia w związku z dużymi wahaniami kursu złotego nie przybrał większych rozmiarów.

Rozwój produkcji krajowej odbywał się w r. 1925 pod wpływem **Rozwój** **produkcji.** scharakteryzowanego powyżej położenia na rynku walutowym i kredytowym. Wszystkie dziedziny życia gospodarczego ucierpiały w mniejszym lub większym stopniu na skutek zmian wartości kursowej złotego i związanych z nimi wstrząsów rynku pieniężnego. Na położenie poszczególnych gałęzi produkcji wpływał ponadto szereg momentów szczególnych. W pierwszym rządzie datująca od pierwszych dni lipca 1925 r. wojna celna z Rzeszą Niemiecką, absorbującą dotąd przeszło 40% polskiego eksportu, oraz zaprowadzona z końcem maja 1925 r. podwyższona taryfa celna, połączona z reglamentacją przywozu przedmiotów zbytku.

Rolnictwo w pierwszym półroczu 1925 r. znajdowało się w szczegól- **Rolnictwo.** nie ciężkiej sytuacji z powodu nieurodzaju poprzedniego roku, wyrażającego się deficytem przeszło $\frac{3}{4}$ zbioru czterech najważniejszych zbóż kłosowych (pszenica, żyto, jęczmień, owies) w 1922/3 roku. Z tem większymi nadziejami oczekiwano pomyślnie zapowiadających się zbiorów r. 1925. Nadzieje te spełniły się w zupełności, zbiory przewyższały częściowo nawet przedwojenne i wynosiły (w nawiasach podajemy przeciętny zbiór w latach 1909 — 1913) w tonnach: pszenica 1.573.000 (1.683.500), żyto 6.538.500 (5.639.390), jęczmień 1.677.280 (1.498.500), owies 3.311.500 (2.810.100), ziemniaki 29.106.100 (24.588.000), buraki cukrowe 3.687.200 tonn. Pod względem finansowym wyniki urodzaju w Polsce były jednakże mniej pomyślne. Zbiory światowe zbóż były w r. 1925 nadzwyczaj obfite i przekraczały znacznie nie tylko zbiory poprzedniego roku nieurodzaju ale nawet przeciętne przedwojenne zbiory. Pod wpływem nadchodzących zewsząd wiadomości o pomyślnym urodzaju, ceny zbóż na rynku światowym, stale wzrastające w pierwszej połowie r. 1925, spadły (cena pszenicy np. na giełdzie w Chicago z 6.02 dol. za 100 kg. w połowie sierpnia, na 5.02 dol. w końcu września) i wykazywały dopiero począwszy od października pewną poprawę. Na realizacji urodzaju w Polsce spadek cen światowych ziemioplodów odbił się szczególnie silnie. Pod wpływem ciasnoty na wewnętrznym rynku pieniężnym i wysokiej stopy procentowej w kraju, wyrównującej widoki ewentualnej poprawy

konjunktury, rolnictwo forsowało wywóz produktów rolnych zaraz w pierwszym okresie po zbiorach, gdy ceny światowe osiągnęły najniższy swój poziom. Ubytek ten w części tylko równoważyły zwiększone wpływy z realizacji zwyżkujących walut zagranicznych.

Na cenach rynkowych zboża w Polsce zniżka cen zagranicznych odbiła się również. Cena pszenicy np., wynosząca od kwietnia do czerwca około 36 zł. (za 100 kg.) spadła w lipcu do 23,33 zł., w październiku do 22,60 zł., cena żyta z około 29 — 32 zł. w II kwartale do 15,90 zł. w październiku. Zwyżka cen zagranicznych w ostatnim kwartale 1925 r. natomiast w niewielkim tylko stopniu wpłynęła na ceny krajowe zbóż. W listopadzie np. gdy cena pszenicy na giełdzie w Chicago wahała się od 5,50 — 6,00 dol., ceny giełdy warszawskiej wynosiły po przeliczeniu tylko około 4½ dol., pomimo wolnego wywozu. Również ceny żyta wzrosły w ostatnich dwóch miesiącach r. 1925 stosunkowo nieznacznie z 15,91 zł. do 18,81 i 22,00 zł.

Górnictwo

i przemysł.

Rozwój produkcji górniczej i przemysłowej kraju pod wpływem ogólnej depresji na rynkach europejskich i ciężkiego położenia wewnętrznego nie wykazywał w r. 1925 znaczniejszej poprawy. Ciężka sytuacja pieniężna, uniemożliwiająca kredytowanie należności za sprzedane towary, w połączeniu z osłabioną siłą nabywczą ludności utrudniała zbyt, a będąca w toku reorganizacja wewnętrzna przedsiębiorstw, zmierzająca do obniżenia nadmiernie wzrosłych w okresie inflacyjnym kosztów produkcji, nie uwidoczniła się jeszcze w r. 1925 w niższych cenach, któreby pozwoliła na wydatne rozszerzenie zbytu. Ogólne cyfry produkcji głównych gałęzi przemysłu górniczego i hutniczego wykazują — jak to wynika z poniższego zestawienia — jedno zwiększenie, inne zmniejszenie produkcji.

	Produkcja w tysiącach tonn	
	1924 r.	1925 r.
Węgiel kamienny	32.316	29.036
Koks	948	964
Ropa naftowa	776,4	811,9
Gaz ziemny (w milj. m ³)	437,9	534,9
Sól kamienna i warzona	274,8	330,0
Sole potasowe	81,6	178,9
Rudy żelazne	279,6	205,4
Rudy cynkowe i ołowiane	910,8	1.125,9
Surowiec żelaza	336	314,7
Stal	684	791,5
Wytwory walcownicane	477,4	585,8
Cynk	93,1	114,4
Ołów	15,3	20,5

Spadek produkcji przemysłu węglowego o około 10% spowodowany został wygaśnięciem w dn. 15.VI.1925 r. 3-letniego wolnego na podstawie konwencji Genewskiej, wywozu węgla górnośląskiego do Rzeszy Niemieckiej i trudnościami zbytu na innych zagranicznych rynkach zbytu, a więc zmniejszeniem się eksportu, który z 11.532 tys. tonn w r. 1924 spadł do 8.230 tys. tonn w r. 1925. Energiczne starania przemysłu węglowego o zdobycie, w miejsce utraconego rynku niemieckiego, nowych rynków zbytu wykazują jednakowoż widoczne rezultaty. Eksport, który w lipcu pod wpływem wojny celnej spadł do 457 tys. tonn, wzrasta w następnych miesiącach i osiąga 643 tys. tonn w grudniu. Zbyt w kraju natomiast wzrósł o blisko milion tonn w porównaniu z rokiem 1924 do 17.092 tys. tonn.

W przemyśle naftowym produkcja ropy wzrosła do 811,9 tys. tonn, wartości — po przeciętnym kursie dolara — około 14,5 milj. dolarów. Ceny krajowe ropy po trwającej kilka miesięcywyżce spadły z najwyższego stanu w kwietniu 1925 r. (1.056 — 1.517 zł. za 10 tys. kg.) do 815 — 1.220 zł. w sierpniu pod wpływem wojny handlowej z Niemcami, zamykającej rynek zbytu dla przeszło 30% produkcji rafinerji. Zwyżka cen następnych miesięcy nie zdołała wyrównać równoczesnego spadku złotego.

Produkcja rafinerji wzrosła w ub. r. o blisko 21 tys. tonn do 647,8 tys. tonn, mimo spadku eksportu o około 20% do 324,6 tys. tonn, dzięki zwiększonemu zbytowi w kraju. Wzrost wykazuje również produkcja gazów i gazoliniarni.

Pomyślnym objawem jest stały i silny wzrost produkcji soli potasowych, wyrażający się w r. ub. w porównaniu z r. 1924 zwyżką przeszło 100%, przy równoczesnym znacznym wzroście zbytu w kraju, absorbującym w r. 1925 przeszło 90% produkcji krajowej.

Silny wzrost wykazuje również wydobywanie rud cynkowych i ołowianych w związku z poprawą konjunktury. Spadła natomiast w dalszym ciągu produkcja rud żelaznych, nie wytrzymujących konkurencji z wysokowartościowymi rudami zagranicznymi.

Wzrost wytwórczości wykazuje również przemysł hutniczy, przyczem, w przeciwieństwie do roku poprzedniego, poprawił się zbyt w kraju wytworów walcowniczych o około 150 tys. tonn do 543,5 tys. tonn, zbyt surówki w kraju pozostał niezmienny. Cofnął się natomiast z powodu utraty rynku niemieckiego wywóz. Załamanie się życia gospodarczego w kraju w połowie r. ub. odbiło się wysoce ujemnie na produkcji hut, która w drugiej połowie r. 1925 wybitnie zmalała.

Wytwórczość cynku i ołowiu dzięki korzystnej konjunkturze na

rynkach międzynarodowych i wyższe kursu walut zagranicznych wzrosła silnie.

W przemyśle przetwórczym produkcja kształtowała się niejednolicie. Przemysł włókienniczy, zajmujący ze względu na swe rozpięcie oraz ilość zatrudnionych w nim robotników (około 30% ogółem w przemyśle zatrudnionych), naczelne miejsce w życiu gospodarczym kraju, rozwinął swą produkcję w pierwszej połowie 1925 r. znacznie, nie osiągając jednak poziomu przedwojennego. Ciężka sytuacja wewnętrzna i nieprzebiegająca w środkach konkurencja zagraniczna, operująca kredytem, którego brak przemysł włókienniczy polski odczuwał dotkliwie, nie pozwalały rozwinąć wytwórczości na szeroką skalę. Wzrosła jednakże dzięki ulepszeniu organizacji pracy wydajność pracy robotnika, przewyższając nawet normę przedwojenną. Spadek złotego i ciasnota rynku pieniężnego w drugiej połowie roku ubiegłego pogorszyły znacznie położenie przemysłu tekstylnego, wywołując trudności płatnicze, w szczególności za surowce zagraniczne, redukcję pracy fabryk oraz redukcję robotników. W okręgu białostockim, najsłabszym pod względem finansowym oraz urządzeń technicznych, kryzys przybrał najostrzejsze formy; stosunkowo najłagodniejsze w okręgu Bielsk-Biała, więcej od innych okręgów przystosowanym do eksportu i zasobniejszym w środki obrotowe. W związku z przesileniem ilość robotników zatrudnionych w przemyśle włókienniczym, wynosząca w pierwszych 9 miesiącach ponad 120 tys. osób, spadła w grudniu do 84 tys., i dopiero pierwsze miesiące r. b. zaznaczyły się poprawą sytuacji.

W przemyśle metalowym produkcja w roku 1925 w porównaniu z latami poprzednimi nadal znacznie wzrosła, do czego w niemałym stopniu przyczyniły się trudności dowozu maszyn i t. d. z zagranicy. Ciężka sytuacja drugiego półrocza ub. r. odbiła się również na przemyśle metalowym, jednakże w stopniu mniejszym.

Także w przemyśle drzewnym produkcja, a z nią również eksport drzewa się zwiększył. W porównaniu z r. 1924 wywóz drzewa surowego i półfabrykatów drzewa wzrósł o około 1.230 tys. tonn do 3.175 tys. tonn wartości 210.730 tys. złotych i osiągnął przeszło 23% ogólnej ilości, a przeszło 15% ogólnej wartości wywozu w r. 1925. Wywóz wyrobów z drzewa wzrósł o przeszło 50% w porównaniu z poprzednim rokiem i osiągnął 91.7 tys. tonn wartości blisko 30 milj. zł.

W przemyśle spirytusowym zaznaczył się dalszy spadek produkcji spirytusu w r. 1924/25 do 720.683 hl. 100% spirytusu. Spadł w szczególności wybitnie wywóz z 3.515 tys. tonn w roku 1924 do 502 tys. tonn w r. 1925. Na spadek produkcji złożyły się w pierwszym rzędzie niepomyślne dla

przechowania zbioru ziemniaków warunki atmosferyczne ub. r. oraz trudności zbytu zagranicznego. Widoki dla kampanji 1925/26 r. są pomyślniejsze.

Produkcja cukru w kampanji 1925/26 r. wzrosła w dalszym ciągu, osiągając najwyższy stan ostatnich 6-ciu lat — 520 tys. tonn. Wzrosła zarówno konsumpcja wewnętrzna do 254 tys. tonn, zbliżając się do przeciętnej normy przedwojennej (ca. 10 kg.) jak i eksport. Pod względem finansowym wyniki roku ubiegłego były dla przemysłu cukrowniczego, z powodu niskich cen w kraju i stale obniżających się cen na rynkach zagranicznych, oraz spadku złotego, utrudniającego cukrowniom spłatę kredytów zagranicznych, mniej pomyślne. Dla powoli rozwijającego się przemysłu chemicznego ograniczenia dowozowe i wojna handlowa z Rzeszą Niemiecką stworzyły pomyślne konjunktury na rynku wewnętrznym, które swój wyraz znalazły w zwiększeniu produkcji.

W przemyśle budowlanym rok 1925 zaznaczył się częściowem tylko ożywieniem. Ruch budowlany prywatny, mimo dużego zapotrzebowania i wysokiej ceny lokali i mieszkań, rozwijał się powoli. Większe ożywienie w budownictwie wywołała jedynie akcja pomocy kredytowej na cele budowlane, przeprowadzana przez Bank Gospodarstwa Krajowego z funduszków rządowych. Do pewnego stopnia rozwinęło się również w początkach ub. r. budownictwo państwowe i komunalne, późniejsze jednak oszczędności budżetowe, spowodowane kryzysem pieniężnym, zmusiły do ograniczenia przeznaczonych na cele budowlane sum.

Cofnięcie produkcji wykazuje przemysł odzieżowy i skórzany w związku z silną konkurencją wyrobów zagranicznych. W pozostałych gałęziach przemysłu wzrost produkcji, jaki zaznaczył się w ciągu pierwszego półroczu, doznał zahamowania w związku z przesileniem walutowem i pieniężnem.

Stan zatrudnienia w górnictwie i w przemyśle przedstawiał się w odstępach kwartalnych w 1925 r. jak następuje:

Stan
zatrudnie-
nia.

Miesiące	Ogółem	w tej liczbie			w poszczególnych gałęziach przemysłu						
		Górnictwo	Hutnictwo	Przemysł	Włókienniczy	Metałowy	Drzewny	Miner. i budowl.	Spożywczy	Chemiczny	Inne
1925 I.	596.058	176.807	48.460	366.869	124.465	70.022	39.431	29.877	44 677	26.738	31 669
IV.	597.003	162.321	49.418	373.538	126.631	68.931	40.350	40.814	38.950	28.026	29.836
VII.	593.164	147.138	49.081	373.879	122.195	69.732	36.456	45.919	39.737	28.366	31.474
X.	565.869	132.727	46.388	368.253	103.879	67.008	29.086	36.731	65.591	27.981	37.977
1926 I.	469.212	133.253	43.109	285.364	83.933	58.658	30.300	22.540	39.580	25.038	25.315

W pierwszej połowie roku, poza sezonową fluktuacją w niektórych gałęziach przemysłu, liczba zatrudnionych robotników większych wahań nie wykazuje. Spadła jedynie wybitnie liczba zatrudnionych w przemyśle górnictwem na skutek daleko idących redukcji w kopalnictwie węglowym w związku z nadchodzącym sezonem letnim i wyrażającą się w zwiększeniu wydajności reorganizacją pracy. Już w październiku jednakże ilość zatrudnionych robotników zmniejsza się niemal we wszystkich gałęziach produkcji i spada nadal. Porównanie cyfr ze stycznia 1925 r. i 1926 r. wykazuje ogólny spadek liczby zatrudnionych robotników o blisko 130 tys., rozkładający się na wszystkie dziedziny produkcji. O tę samą cyfrę wzrosła ilość bezrobotnych, która w grudniu 1925 r. przekroczyła 300 tysięcy.

Obrót towarowy.

Poinflacyjny proces sanacyjny w handlu wyeliminował dużą ilość przedsiębiorstw, które żyły wyłącznie lub przeważnie z wykorzystywania różnic cen w okresie inflacyjnym, oraz tych, które ze zbyt małym kapitałem obrotowym wstąpiły w okres złotowy. Liczne likwidacje i upadłości mniejszych i średnich firm handlowych obejmowały przeważnie przedsiębiorstwa powstałe po wojnie. Większość firm zdrowych ostała się z ograniczonym jedynie, stosownie do zmniejszonego obrotu towarowego, zakresem działania. Stosunkowo szybko i w dość znacznych rozmiarach rozwinęło się kredytowanie należności za sprzedane towary, spowodowane dążeniem do zwiększenia obrotu, szczególnie w pierwszych miesiącach roku. Niewypłacalność późniejsza licznych dłużników wywołała reakcję w kierunku zawierania gotówkowych transakcji, co wobec zmniejszonej zdolności konsumpcyjnej społeczeństwa w dalszym ciągu przyczyniło się do zwięźnienia obrotu handlowego.

Ogólna sytuacja handlowa, mimo wspomnianych niedomagań i dużych ciężarów podatkowych, korzystniejszą była od innych dziedzin produkcji. Dotyczy to szczególnie handlu importowego, który w początkowym okresie wolnego dowozu osiągał poważne zyski z rozpięcia między poziomem cen krajowych i zagranicznych. Spadek kursu złotego w drugim półroczu ożywił obroty handlowe, wzmożony popyt za towarem, w przewidywaniu wyżki cen, oraz pomyślna konjunktura wywozowa poprawiły przejściowo znacznie położenie handlu. Stała poprawa sytuacji w handlu nastąpi po przebyciu kulminacyjnego punktu przesilenia gospodarczego, po przystosowaniu cen i rozmiarów produkcji do siły nabywczej ludności.

II. DZIAŁALNOŚĆ BANKU GOSPODARSTWA KRAJOWEGO.

Działalność Banku Gospodarstwa Krajowego w ubiegłym roku uzależniona była w dużej mierze od układu ogólnych warunków gospodarczych, przedstawionych w poprzednim rozdziale. W miarę możliwości i posiadanych środków starał się B. G. K. pokrywać zapotrzebowanie kredytowe kraju bądź bezpośrednio drogą udzielania gotówkowej pomocy kredytowej, bądź pośrednio przez przejmowanie gwarancji za terminowy zwrot zaciąganych przez szereg przedsiębiorstw pożyczek zagranicznych oraz pośredniczenie w uzyskiwaniu zagranicznych kredytów inwestycyjnych i towarowych. Przy repartycji kredytów uwzględniano — zgodnie z życzeniem Rządu — przede wszystkim te dziedziny produkcji, które dla gospodarki kraju specjalnie posiadają znaczenie, a które z powodu niemożności uzyskania kredytów z innych źródeł znalazły się w krytycznej sytuacji. Akcja w tym kierunku rozwijała się w r. ub. programowo i rozszerzoną jeszcze została w drugim półroczu w związku z przesileniem walutowym i kredytowym.

Bibl. Jag.

A. KREDYTY DŁUGOTERMINOWE.

Anormalne położenie na krajowym rynku pieniężnym spowodowało, że działalność B. G. K. w dziedzinie kredytu długoterminowego rozwinąć się mogła w ograniczonych jedynie rozmiarach. Zupełne ogołocenie wewnętrznego rynku pieniężnego z kapitałów, poszukujących trwałych lokat, uniemożliwiało wszczęcie wydatniejszej akcji w kierunku emitowania długoterminowych listów zastawnych i obligacji. Stosunkowo niewielką ilość 8% listów zastawnych na złote w złocie w nom. sumie 1.134 tys. zł. ulokowano w krajowych towarzystwach ubezpieczeniowych. Uzyskane w ten sposób fundusze obrócił B. G. K. na udzielanie pożyczek hipotecznych na nieruchomości miejskie, konwertując udzielane od kwietnia ub. r., na zasadzie ustawy o rozbudowie miast, krótkoterminowe pożyczki budowlane. Ogółem udzielono od początku czerwca do końca ub. r. 75 pożyczek hipotecznych miejskich na sumę 1.063 tys. zł. z terminem spłaty przeważnie 13½ oraz 20-letnim. Na większą własność udzielono tylko jedną pożyczkę w wysokości

Kredyt
hipotecz-
ny.

80 tys. zł. Zwyżka ceny złota w związku ze spadkiem kursu złotego, oraz obawa postępującej dewaluacji złotego spowodowała w r. b. zupełny niemal zanik popytu za kredytami w listach zastawnych.

**Kredyty
komunal-
ne.**

Starania o ulokowanie zwaloryzowanych obligacji komunalnych Banku na rynkach zagranicznych uwieńczone zostały, wobec ostrożnego i wyczerpującego w stosunku do Polski stanowiska kapitału zagranicznego, tylko częściowem powodzeniem. Sfinalizowane w końcu 1924 r. pertraktacje z f-mą amerykańską Ulen & Co, zrealizowano w ub. roku. Na zasadzie umowy, zawartej przez firmę Ulen & Co. z B. G. K. oraz z miastami: Lublin, Częstochowa, Radom i Piotrków w sprawie budowy przez firmę Ulen & Co. kanałów, wodociągów, rzeźni, placów targowych i t. p. w tych miastach, B. G. K. udzielił im pożyczki w 8% obligacjach komunalnych dolarowych w nom. wysokości 9.714 tys. dolarów. Obligacje te złożone zostały do instytucji powierniczej w New York (The Chase National Bank of the City of New York) z tem, że — w miarę przedkładanych przez firmę Ulen & Co. rachunków za wykonane budowy — odpowiednia ilość obligacji ma firmie tej być wydana. Prace budowlane, rozłożone na okres czteroletni, postępowały w r. ub. normalnie, dając zatrudnienie kilku tysiącom robotników.

Dalszej pożyczki w 8% obligacjach komunalnych na złote w złocie w wysokości 690 tys. zł. udzielono Wydziałowi Powiatowemu Sejmiku Pińczowskiego na budowę kolejki wąskotorowej, mającej łączyć urodzajne rolnicze powiaty pińczowski i miechowski z Krakowem oraz Polskiem Zagłębiem Przemysławem. Na poczet mającej być wypuszczonej dalszej na ten cel emisji obligacji kolejowych udzielił B. G. K. Wydziałowi Powiatowemu Sejmiku Pińczowskiego oprócz tego zaliczek z własnych środków do wysokości kilkuset tysięcy złotych.

Budowę kolejki finansuje B. G. K. wspólnie z Sejmikiem Powiatowym, który na cele budowy przeznacza część swych dochodów, oraz z Ministerstwem Kolei, dostarczającem szyn i materiałów kolejowych. Prace nad rozbudową sieci kolejowej, której łączna długość wyniesie 125 km., są w pełnym toku i z końcem lutego r. b. około 75 km. toru było już oddane do użytku.

Gminie miasta Sosnowca udzielono w końcu ub. r. — również w obligacjach komunalnych — pożyczki na nom. 1. milj. zł. w złocie na budowę sieci wodociągowej. Odpowiednie kredyty uruchomione zostały z Funduszu Gospodarczego.

Emisję 25 milj. zł. w złocie w obligacjach komunalnych na powiększenie kapitału zakładowego B.G.K. zrealizowano w części w r. 1925. Sprzedano mianowicie nom. 4 milj. zł. w Szwajcarii oraz uzyskano tamże na podkład dalszej partji obligacji, długoterminowy kredyt. Dzięki tej operacji kapitał obrotowy

własny Banku zwiększył się o sumę 9 milionów zł. Część uzyskanych w ten sposób zasobów wypożyczył B. G. K. miastu Krakowowi na spłatę jego przedwojennych zobowiązań na rynku szwajcarskim.

Statutowego uprawnienia do emisji obligacji bankowych i kolejowych, opartych na wierzytelnościach Banku z tytułu udzielonych pożyczek na cele przemysłowe i zabezpieczonych na nieruchomościach przemysłowych, B. G. K. z powodu trudności ich uplasowania dotąd nie wykorzystał.

Oprócz wymienionych powyżej kredytów długoterminowych, udzielonych drogą emisji listów zastawnych i obligacji, B. G. K. przyznał szereg kredytów gotówkowych na cele odbudowy oraz komunom na zażegnanie bezrobocia.

W miarę posiadanych środków obrotowych B. G. K. kontynuował akcję b. Państwowego Banku Odbudowy, udzielając kredytów na odbudowę gospodarstw rolnych, domów w miastach i przedsiębiorstw przemysłowych, zniszczonych wskutek wojny, znacznie ponad wysokość spłat na poczet udzielonych w swoim czasie przez Państwowy Bank Odbudowy kredytów. Ogólna ilość pożyczek, udzielonych przez B. G. K. w r. 1925, wyraża się cyfrą 452 pożyczek na kwotę 2.350 tys. zł. Z kredytów powyższych korzystała w głównej mierze średnia własność rolna na kresach wschodnich. Od czerwca 1925 r. akcja pomocy kredytowej na cele odbudowy, z powodu absorbowania środków obrotowych Banku w innych kierunkach, została wstrzymana.

Również charakter długoterminowego kredytu posiadały pożyczki komunalne, udzielane począwszy od lipca ub. r. z polecenia Ministerstwa Skarbu powiatowym Związkom Komunalnym w województwach: warszawskim, kieleckim, lubelskim, krakowskim, lwowskim i tarnopolskim, nieco później również województwu śląskiemu, jako najbardziej zagrożonym bezrobociem, celem umożliwienia im przeprowadzenia szeregu robót drogowych i t. p. i zatrudnienia pewnej ilości bezrobotnych. Pożyczki te udzielane były z własnych środków obrotowych Banku, bądź na rachunek Państwowego Funduszu Gospodarczego na okres 3 wzgl. 5-letni.

Ogółem udzielił B. G. K. w ciągu r. 1925 — 212 pożyczek komunalnych na łączną sumę 6.819 tys. zł., z czego na P. F. G. przypada suma 4.365 tys. zł.

B. KREDYTY TERMINOWE I KRÓTKOTERMINOWE.

W dziedzinie kredytu terminowego i krótkoterminowego działalność B. G. K. w r. 1925 siłą faktów rozwinęła się na szeroką skalę. Z kredytów korzystały w B. G. K. wszystkie ważniejsze gałęzie gospodarki kraju. Na

Kredyty
długoter-
minowe
gotówko-
we.

pierwszy plan wysunęła się w ciągu roku ubiegłego specjalna doraźna pomoc kredytowa, udzielana znajdującym się w krytycznej sytuacji niektórym szczególnie ważnym dziedzinom życia gospodarczego. W działalności swej na tem polu B. G. K. zrealizował szereg zamierzeń gospodarczych Rządu, uzupełniając i rozszerzając akcję przeprowadzaną z funduszków rządowych środkami własnymi, wzrastającymi dzięki szybkiemu rozwojowi Banku nieprzerwanie i silnie.

Kredyty rolnicze.

Zapoczątkowaną w r. 1924 pomoc kredytową dla rolnictwa, które z powodu nieurodzaju r. 1924 znajdowało się w szczególnie ciężkiej sytuacji, kontynuował B. G. K. w ubiegłym roku. Kredyty udzielane były przeważnie za pośrednictwem banków ziemiańskich i związków ziemian, częściowo również bezpośrednio właścicielom majątków ziemskich i ograniczały się na ogół do średniej i większej własności rolnej, podczas gdy drobną własność zasilał kredytem Państwowy Bank Rolny.

Podstawę finansową akcji pomocy kredytowej dla rolnictwa stanowiły w pierwszym rzędzie fundusze rządowe, przeznaczone na ten cel z utworzonego ustawą z dn. 3 marca 1925 r. Funduszu Gospodarczego. Pierwsza serja tych krótkoterminowych pożyczek przypada na koniec r. 1924, gdy, poczynwszy od listopada, udzielono ogółem z funduszków rządowych 1,5 milj. kredytów rolniczych („Kredyty ziemniaczane“). Serja druga kredytów udzielana była od lutego 1925 r. jako t. zw. pomoc siewna w kwocie ogólnej 4,9 milj. zł., następna od połowy marca w wysokości 5 milj. zł. Oprócz powyższych kredytów z funduszków rządowych udzielał B. G. K. w znacznych rozmiarach pomocy kredytowej rolnictwu z własnych środków. Ogólna wysokość kredytów rolniczych wzrosła w ciągu roku 1925 z 9,9 milj. zł. w końcu r. 1924 do 21,7 milj. zł., w czerwcu 1925 r. Kredytów udzielano do czasu ukończenia żniw (sierpień i wrzesień 1925 r.) — po tym terminie miały być one w ratach spłacone. Mało korzystny jednak finansowy rezultat realizacji zeszłorocznego urodzaju skłonił Rząd do zezwolenia na częściową prolongatę kredytów rolniczych szczególnie źle sytuowanym rejonom Małopolski Wschodniej i Kresów Północnych, oraz w wyjątkowych wypadkach Małopolski Zachodniej. W bilansie p. 31.XII. 1925 r. na ogólną sumę około 203 milj. zł. krótkoterminowych kredytów (wekslowych, terminowych, towarowych i na rachunkach bieżących), wynoszą kredyty rolnicze kwotę 16,3 milj. złotych.

Kredyty przemysłowe.

Kredyty, udzielane przemysłowi, wynoszą p. 31.XII.1925 r. 63,6 milj. zł., wobec 40,4 milj. zł. w końcu r. 1924, i obejmują wszystkie ważniejsze gałęzie przemysłu. Z ogólnej sumy 63,6 milj. przypada na:

przemysł górniczy	7,5	milj. zł.
„ hutniczy	7,2	„ „
„ maszynowy i elektr.	6,1	„ „
„ włókienniczy	7,0	„ „
„ drzewny	4,5	„ „
„ chemiczny	12,9	„ „
„ mineralny i budowlany	7,6	„ „
„ spożywczy	2,7	„ „
„ poligraficzny	1,6	„ „
„ garbarski	1,4	„ „
inne przemysły	5,1	„ „
	63,6	milj. zł.

W porównaniu z r. 1924 wszystkie niemal gałęzie przemysłu wykazują zwiększenie kredytów. W szczególności znaczny wzrost kredytów przypada na przemysł chemiczny (z 6,5 milj. zł. w końcu 1924 r. na 12,9 milj. zł. p. 31.XII.1925), oraz przemysł mineralny i budowlany (z 1,5 milj. zł. na 7,6 milj. zł.), które łącznie absorbowwały przeszło połowę przyrostu kredytów przemysłowych w ciągu 1925 r. W wysokich stosunkowo cyfrach kredytów, udzielonych przemysłowi mineralnemu i budowlanemu oraz chemicznemu, znajduje swój wyraz specjalna akcja pomocy kredytowej, przeprowadzona na zlecenie Rządu dla przemysłu chemicznego oraz dla przemysłu sztucznych nawozów.

Akcja kredytowa dla przemysłu nawozów sztucznych rozwinęła się w ścisłym związku z pomocą kredytową dla rolnictwa i polegała na udzielaniu przedsiębiorstwom produkującym sztuczne nawozy dwięciomiesięcznych kredytów o umiarkowanym oprocentowaniu (4% ponad stopę procentową Banku Polskiego). Począwszy od lutego 1925 r. udzielono fabrykom zrzeszonym w Związku Przemysłu Superfosfatowego, Państwowej Fabryce Związków Azotowych w Chorzowie i S. A. Eksploatacji Soli Potasowych kredytów na sumę przeszło 13 milj. zł. Pomoc kredytowa B. G. K., udzielona częściowo z Państw. Funduszu Gospodarczego, częściowo z funduszy własnych Banku, umożliwiła przemysłowi nawozowemu kredytowanie rolnictwu należności za sprzedane nawozy aż do chwili realizacji zbiorów. Do połowy listopada r. ub. kredyty nawozowe w całości zostały spłacone. Nowy kredyt, przyznany przemysłowi nawozowemu na tych samych warunkach w końcu r. 1925 na rok gospodarczy 1926, został — odpowiednio do zmienionej sytuacji gospodarczej — znacznie zmniejszony.

Akcja kredytowa dla przemysłu ceramicznego miała ułatwić cementowniom i cegielniom rozwinięcie produkcji do rozmiarów oczeki-

wanego ożywienia na rynku budowlanym oraz umożliwić obniżenie cen materiałów budowlanych. Kredytów udzielano na przeciąg 6 miesięcy, na 15% w stosunku rocznym. Ogólna wysokość kredytów udzielonych cegielniom osiągnęła 5 milj. zł., cementownie korzystały z kredytu w wysokości około 1,8 milj. zł. Pomoc kredytowa dla przemysłu ceramicznego bezpośredni swój cel osiągnęła: produkcją rozwinęła się, ceny materiałów budowlanych obniżyły się, — cena cegły np. spadła w lipcu ub. r. z 65 zł. do 50 — 52 zł., a w następnych miesiącach nawet jeszcze niżej, zbliżając się do przedwojennej ceny (około 48 zł.). Zawiodły natomiast nadzieje pokładane w ożywieniu się ruchu budowlanego, który mimo wszelkich ułatwień rozwijał się w r. 1925 słabo. Prywatny ruch budowlany rozwijał się wskutek ogólnego ciężkiego położenia gospodarczego powoli, i ustał niemal zupełnie z powodu kryzysu pieniężnego w drugim półroczu ub. r. Jedynie ruch budowlany oparty na akcji kredytowej B. G. K. którą poniżej omawiamy obszerniej — rozwijał się w pewnych rozmiarach. Państwowe budownictwo, które stać się mogło podstawą ruchu budowlanego kraju, po okresie znacznego ożywienia w początkach r. ub., wskutek wyczerpania funduszy państwowych zostało zahamowane. Powstałe stąd trudności zbytu dla przemysłu ceramicznego utrudniały spłatę kredytów, które w dużej części zostały sprolongowane do roku bieżącego.

Poza wymienioną powyżej akcją doraźnej pomocy kredytowej dla przemysłu nawozowego i ceramicznego, B. G. K. udzielał w roku ubiegłym specjalnej pomocy finansowej przedsiębiorstwom przemysłowym szczególnie dla państwa i życia gospodarczego znaczenia. Działalność B. G. K. w tym kierunku polegała na finansowaniu szeregu przedsiębiorstw, bądź to przez umożliwienie im powiększenia kapitału zakładowego drogą przejęcia przez Bank nowych emisji, bądź też przez udzielanie kredytów dyskontowych i towarowych, wzgl. gwarancji. Równocześnie z pomocą kredytową zapewnił sobie B. G. K. odpowiedni wpływ na działalność poszczególnych przedsiębiorstw, umożliwiając przeprowadzenie pożądanej w niektórych wypadkach reorganizacji wewnętrznej.

W Tow. Starachowickich Zakł. Górniczych S. A. w Warszawie, posiadającej fabrykę amunicji i wykonywującej zamówienia rządowe, Państwo nabyło za pośrednictwem B. G. K. nową emisję w wysokości 100% dotychczasowego kapitału zakładowego na nomin. sumę 13.200 tys. zł. Łącznie z posiadanym już portfelem akcji dawniejszych emisji, Państwo posiada obecnie większość akcji Spółki. W związku z przejęciem nowej emisji B. G. K. wydelegował do nowowybranej Rady Zarządzającej oraz do Wydziału Wykonawczego Towarzystwa swych przedstawicieli, za-

pewniając sobie w ten sposób wpływ na dalszy rozwój przedsiębiorstwa. Dopływ kapitałów z nowej emisji, oraz scharmonizowanie interesów Rządu z interesami Spółki pozwala oczekiwać pomyślnego rozwoju Spółki w przyszłości.

Wydatnej pomocy finansowej udzielił B. G. K. S. A. Zakłady Mechaniczne Ursus, tworzącej zaczątek przemysłu samochodowego w Polsce. Pierwszej pomocy udzielił B. G. K. Spółce przez wydanie 2 listów gwarancyjnych wobec Min. Spraw Wojskowych, poręczających właściwe i terminowe dopełnienie umowy w sprawie budowy fabryki samochodów. Dalszej gwarancji z poręką państwową udzielił B. G. K. w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu wobec zagranicy, w związku z dostawą części urządzenia technicznego na kilkoletni kredyt. Oprócz powyższych gwarancji B. G. K. udzielił S. A. Ursus kredytów gotówkowych. Dzięki pomocy finansowej B. G. K. budowa fabryki została znacznie przyspieszona i oczekiwać należy jej uruchomienia, przewidzianego na jesień 1927 r., przypuszczalnie już w jesieni b. r.

Specjalne znaczenie przemysłu chemicznego dla obrony kraju i wynikająca stąd konieczność popierania istniejących nielicznych placówek przemysłu chemicznego w ubiegłym ciężkim roku była przyczyną, że akcję kredytową w tym kierunku rozszerzono, łącząc ją z odpowiednią kontrolą wydatkowania sum udzielonych poszczególnym przedsiębiorstwom. Przyznanie większego kredytu terminowego i towarowego S. A. Azot w Jaworznie umożliwiło temu Towarzystwu, poza umorzeniem reszty pretensji zagranicznych dostawców, nowe inwestycje, mające na celu uruchomienie działu elektrolizy chlorków alkalicznych i i. Inwestycje te umożliwiły już w r. 1925 znaczne podniesienie sprawności istniejących działów produkcji i pozwolą w przyszłości uniezależnić produkcję „Azotu“ od dowozu surowców (potażu) z zagranicy. Postępująca poprawa produkcji i zbytu oraz korzystne kontrakty eksportowe na rok bieżący rokuja Spółce pomyślny rozwój.

Rozległą akcję sanacyjną przeprowadził B. G. K. w stosunku do znajdującej się w krytycznem położeniu S. A. Przemysłu Chemicznego w Polsce. Interwencja B. G. K. umożliwiła uzyskanie częściowego moratorium od szeregu banków-wierzycieli Spółki, spłatę pozostałych długów, zaciągniętych po lichwiarskich procentach, przy uwzględnieniu odsetek ustawowych, oraz gruntowną reorganizację techniczną i handlową działalności przedsiębiorstwa. Zamknięto przejściowo działy, których produkcja nie opłacała się, wytwórczość pozostałych ograniczono do rozmiarów zbytu, zwolniono zbędny personel techniczny i administracyjny, oraz zastosowano szereg oszczędności.

O skuteczności wymienionych środków świadczy, że Spółka po spłaceniu najpilniejszych zobowiązań z udzielonego jej kredytu sa-

nacyjnego, spłatę innych długów skutecznie już mogła z własnych środków obrotowych. Wydatniejszą poprawę utrudniała jeszcze w pierwszym półroczu niepomyślna konjunktura na rynku łódzkim, będącym największym odbiorcą Spółki. Wojna celna z Rzeszą Niemiecką, wstrzymująca dowóz barwników z Niemiec, wpłynęła jednakże korzystnie na zbyt produktów Spółki. Zaprorowadzone w dn. 1.I.1926 r. nowe stawki celne od barwników i produktów przejściowych spowodowały trwałą poprawę konjunktury. Rozwój Spółki w bieżącym roku zależeć będzie od poprawy sytuacji na rynku łódzkim. B. G. K. zapewnił sobie stały wpływ na bieg spraw przedsiębiorstwa przez delegowanie swych przedstawicieli do Rady Nadzorczej i Dyrekcji Spółki.

W związku z sanacją „Przemysłu Chemicznego“ udzielono pomocy finansowej również Kieleckiemu Towarzystwu Nawozów Sztucznych i Innych Przetworów Chemicznych S. A., które, będąc w 70% własnością „Przemysłu Chemicznego“, znalazło się równocześnie z nim w krytycznej sytuacji. Udzielenie przez B. G. K. kredytów i gwarancji za sprowadzone surowce ułatwiło przedsiębiorstwu w ub. roku produkcję. Należy mieć nadzieję, że pomimo trudnego stanu finansowego, spowodowanego udzielonemi „Przemysłowi Chemicznemu“ gwarancjami i żyrami, przedsiębiorstwo to, zresztą zdrowe, wróci do normalnego stanu.

Ogromnie szybki rozwój produkcji soli potasowych w Polsce zawdzięczać należy przede wszystkim pomocy finansowej B. G. K., który w r. ub. ważną tę dla życia gospodarczego Polski gałąź produkcji wydatnie zasilął kredytem. Kredyt inwestycyjny, udzielony na polecenie Rządu S. A. Eksploatacji Soli Potasowych w Kałuszu, umożliwił w r. ub. budowę zakładu koncentracyjnego. W zakładzie tym przerabiane będzie dziennie około 5000 q. niskoprocentowego surowca na cenny wysokoprocentowy chlorek potasu, najchętniej używany w rolnictwie. Wykończenie zakładu umożliwi wysyłkę krajowych soli potasowych na dalsze odległości, co dotąd z powodu niewspółmiernie wysokich w porównaniu z wartością niskoprocentowego surowca kosztów transportu było znacznie utrudnione, i wpłynęło niewątpliwie dodatnio na wzrost konsumpcji soli potasowych w kraju. Prace nad budową zakładu dobiegają końca i liczyć się należy z uruchomieniem zakładu w ciągu r. bież. Poza powyższym kredytem inwestycyjnym B. G. K. stworzył Spółce poważny kredyt towarowy i dyskontowy dla celów obrotowych.

**Kredyty
bankowe.**

Największy — bo przeszło dziesięciokrotny — wzrost kredytów przypada w r. 1925 na kredyty bankowe, które w końcu 1924 r. wynosiły 6,4 milj. zł. Na tym poziomie utrzymywały się przez pierwsze osiem miesięcy r. 1925, a począwszy od września wzrastały stale i silnie, osiągając p. 31.XII.1925 r. — 65,9 milj. zł. Duży wzrost kredytów bankowych stoi

przeważnie w związku z wszczętą przez B. G. K. w porozumieniu z Rządem akcją pomocy kredytowej dla banków prywatnych.

Paniczne wycofywanie wkładów bankowych, oraz wypowiedzanie zagranicznych kredytów bankowych w miarę spadku kursu złotego, postawiło polskie instytucje kredytowe przed koniecznością szybkiego upłynnienia swych aktywów, niełatwego przy panującej ciasnocie pieniężnej. Sytuację zaostrzała jeszcze okoliczność, że kredyt redyskontowy banków w Banku Polskim, pożądana w takich razach rezerwa, wykorzystany był już w okresie poprzedzającym zachwianie kursu złotego niemal zupełnie. Dodatkowemu przyznaniu bankom kredytu redyskontowego przez instytucję emisyjną stała na przeszkodzie restrykcja kredytów Banku Polskiego, zarządzona ze względu na kurczące się pokrycie emisji biletów bankowych. Późniejsze przywrócenie i nawet podwyższenie kredytu redyskontowego dla niektórych instytucji finansowych we wrześniu r. ub., z natury rzeczy niewielkie, w części tylko mogło poprawić położenie. W tych warunkach Rząd za pośrednictwem B. G. K. pospieszył z pomocą dla banków potrzebujących nadzwyczajnej pomocy kredytowej, a odgrywających w życiu gospodarczym wybitniejszą rolę. O zdrowych podstawach szeregu banków polskich świadczy fakt, iż mimo niebywale ciężkiej sytuacji o pomoc kredytową ubiegać się nie potrzebowały; inne przeżyły kryzys dzięki umożliwieniu im redyskontowania weksli w B. G. K. wzgl. udzieleniu im pożyczek zastawnych lub zabezpieczonych na nieruchomościach bez nieuniknionych w takich razach wstrząsów — niewypłacalności i upadłości, które w następstwie pociągnęłyby za sobą bankructwa licznych placówek przemysłowych. Wydatna i energiczna pomoc B. G. K. przyczyniła się w dużym stopniu do przełamania nastroju paniki, jaki panował na rynku pieniężnym i podtrzymania zaufania do wypłacalności banków prywatnych.

Na akcję sanacyjno-bankową udzielił B. G. K. od chwili jej zapoczątkowania t. zn. od 1 września 1925 r. do końca roku, kredytów na sumę około 40,6 milj. złotych. Największe zapotrzebowanie kredytów ze strony banków przypada na miesiąc wrzesień (10,2 milj. zł.) i październik (16,7 milj. zł.). W następnych miesiącach, gdy masowe wycofywanie wkładów ustało, udzielono bankom kredytów już tylko 5,5 milj. zł. w listopadzie i 8,2 milj. zł. w grudniu. W bilansie per 31.12.1925 r. kredyty sanacyjno-bankowe wstawione są — z uwzględnieniem odsetek — kwotą 42,5 milj. zł.

Przy udzielaniu poparcia kredytowego handlowi uwzględniano Kredyty w pierwszym rzędzie gałęzie handlu, związane z eksportem, jak np. handel handlowe. drzewem, zbożem i t. d., oraz przedsiębiorstwa, zajmujące się handlem artykułów pierwszej potrzeby, ziemiopłodami, mąką i t. p., wycofując stopniowo kredyty, udzielane przez b. instytucje sfuzjonowane różnym gałęziom han-

dlu. Zmienione ugrupowanie kredytów, udzielanych handlowi, znajduje swój wyraz w zmiennej ich wysokości. Po silnej wyższości w pierwszych miesiącach ub. r., gdy kredyty handlowe wzrosły do 8,6 milj. zł. w końcu kwietnia 1925 r., wysokość ich stopniowo spada do 5,2 milj. zł. w końcu roku. W porównaniu z końcem 1924 r. kredyty handlowe zmniejszyły się nieznacznie o 0,4 milj. zł.

Kredyty budowlane.

Pożyczki hipoteczne na nowowznoszone budowle, wymienione przy omawianiu działalności B. G. K. w zakresie kredytu długoterminowego, oraz pomoc kredytowa dla przemysłu ceramicznego, łączą się z zamierzoną przez Rząd na wiosnę ub. r. akcją, mającą na celu pobudzenie inicjatywy prywatnej w kierunku budownictwa. Szereg poważnych ulg podatkowych dla nowych budowli, gwarancja Skarbu Państwa do 500 milj. zł. dla listów zastawnych i obligacji, wydawanych na cele budowy domów mieszkalnych, oraz utworzenie specjalnego funduszu rozbudowy z podatków od lokali przedwojennych, przewidziane ustawą o rozbudowie miast z dnia 29 kwietnia 1925 r., — przyczynić się miały do ożywienia ruchu budowlanego. Celem poparcia i zachęcenia inicjatywy prywatnej, Rząd przeznaczył równocześnie z przelanego do B. G. K. Państwowego Funduszu Gospodarczego kwotę 50 milj. zł. dla bezpośredniego wspomagania kredytem ruchu budowlanego, oraz dla udzielania krótkoterminowych kredytów przemysłowi ceramicznemu.

Budowę prywatnych domów mieszkalnych popierał B. G. K. w miarę możliwości z własnych środków obrotowych. Wysokość udzielonych na ten cel kredytów przekroczyła w połowie marca ub. r. 7 milj. zł. Wydatne powiększenie kredytów budowlanych datuje się od chwili upoważnienia B. G. K. do rozdziału przeznaczonej na pomoc kredytową dla budownictwa części Państwowego Funduszu Gospodarczego. Jeszcze przed wydaniem ustawy o rozbudowie miast, B. G. K. udzielił z tego funduszu, na rachunek przyszłej akcji, kredytów na sumę 4 milj. zł.; w ciągu roku suma ta wzrosła do 35½ milj. zł. Z kredytów budowlanych korzystały w pierwszym rzędzie spółdzielnie budowlano-mieszkaniowe i instytucje o charakterze humanitarnym, w ograniczonej ilości również osoby prywatne, na podstawie wniosków, przedstawianych przez Miejskie Komitety Rozbudowy wzgl. Magistraty. Oprocentowanie kredytów było niskie (6% w stos. rocznym).

W swej akcji kredytowej na cele budowlane B. G. K. był odosobniony; z innych instytucji finansowych jedynie Poczta Kasa Oszczędności udzielała niewielkich kredytów budowlanych. Akcja kredytowa B. G. K. zaspokoić mogła panujący głód mieszkaniowy z natury rzeczy w ograniczonej tylko mierze. Zgodnie z obliczeniami, w 12 największych miastach w Pol-

sce należy wybudować około 500 tys. izb mieszkalnych, aby przywrócić normalny stan mieszkaniowy ludności. Przyjmując koszt budowy jednej izby mieszkalnej na przeciętnie 5 tys. zł., otrzymujemy sumę około 2½ miliardów zł., potrzebną dla rozbudowy miast, wobec której suma udzielonych przez B. G. K. pożyczek stanowi drobny tylko odsetek. Jednakże dzięki tej pomocy kredytowej wybudowano w ciągu r. 1925 około 7 tys. izb mieszkalnych.

Zaufanie, jakie B. G. K. w ciągu krótkiego swego istnienia zdobył u zagranicznych kół finansowych, umożliwiło w r. 1925 znaczne rozszerzenie kredytów krótkoterminowych, zaciąganych w bankach zagranicznych, mimo kryzysu walutowego i wynikłej stąd tendencji kapitałów obcych do wycofywania się z Polski. Kredyty te, uzyskane w formie kredytów akceptacyjnych i remboursowych z terminem spłaty 3 do 6 miesięcznym, służyły przemysłowi, przeważnie włókienniczemu, na pokrycie zobowiązań z tytułu importu surowców. Ogólny obrót na rachunkach akceptacyjnych z tytułu remboursów wynosił w r. 1925 ca. 108 tys. funtów, 145 tys. dolarów i 800.000 fr. fr., na rachunkach akceptacyjnych na rachunek własny ca. 240 tys. funtów.

W miarę wzrostu bierności bilansu handlowego kraju B. G. K. w porozumieniu z Rządem starał się o pozyskanie kredytów zagranicznych, któreby umożliwiły zwiększenie produkcji i wywozu artykułów eksportowych, jak drzewo, zboże, przetwory ziemniaczane i t. p. Starania te uwieńczone zostały powodzeniem, akcja B. G. K. jednakże, zmierzająca do utworzenia syndykatów eksportowych z wymaganą przez zagraniczne instytucje kredytowe pełną odpowiedzialnością współników, w części tylko mogła być zrealizowaną. Pewne kredyty udzielone zostały przemysłowi przetworów kartoflanych oraz na eksport jaj i spłacane są z eksportu tych produktów. Organizacja eksportu drzewa oraz słoju w r. ub. w zamierzonej formie do skutku nie przyszła.

Dalszych kredytów eksportowych udzielił B. G. K. Tow. Handlu z Rosją „Polros“, utworzonemu w maju ub. r. przez szereg przodujących firm w kraju dla nawiązania stosunków handlowych z Rosją. Kredyty udzielone zostały w porozumieniu z Bankiem Polskim, który udzielił na ten cel specjalnego redyskontu, i służyły celom wywozu szeregu produktów krajowych do Rosji.

Smutne doświadczenie, poczynione z oszczędnościami emigracji robotniczej polskiej we Francji, składanemi w tamtejszych oddziałach banków polskich i zagrożonemi zniszczeniem z powodu niewypłacalności tych banków, spowodowały B. G. K. do roztoczenia opieki finansowej nad naszą emigracją. Celem akcji, podjętej w porozumieniu z Rządem w tym kierunku,

**Kredyty
importo-
we.**

**Kredyty
eksporto-
we.**

**Emigracja
polska
we
Francji.**

jest z jednej strony zabezpieczenie oszczędności, składanych przez emigrantów, z drugiej umożliwienie zużycia ich dla naszych potrzeb kredytowych. Cele te zostały osiągnięte drogą wstępnego układu z bankiem francuskim Soc. Générale du Crédit Industriel et Commercial, mocą którego oddziały tegoż banku, znajdujące się w ośrodkach emigracji polskiej, obejmą, jako agencje B. G. K., obsługę pieniężną emigrantów. Agencje te będą przyjmować wkłady pieniężne od emigrantów oraz pośredniczyć w obrocie przekazowym z Polską na warunkach procentowych i prowizyjnych, zgóry między bankiem francuskim a B. G. K. ustalonych, a chroniących emigrantów od wyzysku.

Soc. Gén. du Crédit Industriel et Commercial przyzna natomiast B. G. K. w granicach sumy złożonych polskich oszczędności nisko-procentowy kredyt in blanco. W ten sposób oszczędności emigranckie, wynoszące rocznie kilkadziesiąt milj. franków, uchronione zostaną od zaprzepaszczenia i zużytkowane dla kraju.

C. GWARANCJE.

W działalności B. G. K. zajmują wybitne miejsce gwarancje, udzielane przeważnie wobec zagranicy. Poręczając terminowe spłaty kredytów, B. G. K. przyczynił się w dużej mierze do zrealizowania starań poszczególnych przedsiębiorstw i zrzeszeń o zagraniczne kredyty. Z gwarancji B. G. K., wydawanych w ogromnej większości za regwarancją Skarbu Państwa, korzystał w poważnym stopniu przemysł i handel rolny, uzyskując wzamian kredyty gotówkowe na finansowanie eksportu zboża wzgl. kampanji cukrowej. Dalszych gwarancji udzielono bankom, w związku z kryzysem walutowym, następnie przemysłowi włókienniczemu, drzewnemu i innym. Z ogólnej sumy gwarancji per 31.12.1925.—218.167 tys. zł., wstawionej do bilansu po kursie dolara 8,25, przypada na gwarancje z poręką Skarbu Państwa 207.154 tys. zł., czyli około 95%.

Wydano gwarancji z poręką Skarbu:

	w funt ang.	w dolar.	w mk. niem.	w kor. cz.	w kor. duńsk.	w fr. fr.
Handel rolny	1.550.000	—	—	—	—	—
Przemysł rolny:						
cukrownictwo	2.809.250	—	—	—	—	—
nasiennictwo	30.000	—	—	—	—	—
przetwórczy	22.500	—	—	—	—	—
Przemysł drzewny i eksport drzewa	140.000	—	—	—	—	—
Przemysł metalurgiczny	72.595	140.000	—	—	—	1.331.700
" papierniczy	20.000	50.000	—	—	—	—
" cementowy	10.000	—	—	3.000.000	500.000	—
" włókienniczy	—	600.000	—	—	—	—
Banki	97.500	835.000	500.000	—	—	—
Ogółem:	4.751.845	1.625.000	500.000	3.000.000	500.000	1.331.700

Z dniem 1 października 1925 r. ustąpił z Centralnej Dyrekcji wskutek przejścia w stały stan spoczynku p. Dyr. Aleksander Małaczyński, kierownik oddziału lwowskiego. Na jego miejsce zamianowany został przez Radę Nadzorczą członkiem Dyrekcji p. Feliks Merunowicz, obecny kierownik oddziału we Lwowie.

**Zmiany
osobowe
w
Zarządzie.**

W roku sprawozdawczym zmarł członek Rady Nadzorczej instytucji naszej ś. p. Marjan Głowacki, dyrektor departamentu akcyz i monopolów w Ministerstwie Skarbu. W Zmarłym straciło społeczeństwo zasłużonego obywatela a Bank wybitnego doradcę.

**Zmiany
osobowe
w Radzie
Nadzorczej.**

W miejsce ś. p. Marjana Głowackiego, p. Minister Skarbu zamianował członkiem Rady Nadzorczej B. G. K. p. Józefa Karśnickiego, b. wice-ministra, prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego w Warszawie.

Zamiar stopniowego rozszerzania działalności B. G. K. na całą Rzeczypospolitą przez otwarcie oddziałów Banku we wszystkich miastach wojewódzkich w ub. r. nie został w pełni zrealizowany. Z uwagi na ciężkie ogólne położenie gospodarcze oraz projektowane częściowo przeniesienie siedzib wojewódzkich, wzgl. zniesienie niektórych województw, B. G. K. ograniczył się do otworzenia oddziału jedynie w Białymstoku. Z przejętych natomiast po b. Polskim Banku Krajowym oddziałów prowincjonalnych zlikwidowano dwa: w Andrychowie i w Wadowicach.

Oddziały.

Spowodowało je zachwianie się Banku Wzajemnego Kredytu we Lwowie, od którego oddział lwowski B. G. K. nabywał przekazy zagraniczne, pochodzące rzekomo z operacji eksportowych, w rzeczywistości przez Bank ten blankowane. Nabyte przelewy odsprzedał nasz oddział lwowski klientom w formie czeków. Po załamaniu się kursu złotego Bank Wzajemnego Kredytu nie był w stanie nabyć na rynku lwowskim dostatecznej ilości walut, by pokryć kablem swe zobowiązania z tytułu blankowanych przekazów. B. G. K. zmuszony był pokryć z własnych środków kwotę 1.100 tys. dolarów, która, przeliczona po kursie dnia, figuruje w bilansie per 31.12.1925 r. w sumie 8.334 tys. zł. Na częściowe umorzenie straty powyższej odpisano z czystego zysku za r. 1925 kwotę 2 milj. zł. Znaczna część wierzytelności naszej z powyższego tytułu znajdzie pokrycie w aktywach Banku Wzajemnego Kredytu. Funkcjonariusze, którzy zawinili stratę, zostali dyscyplinarnie ukarani.

**Straty
oddziału
lwowskiego.**

III. OBJAŚNIENIA DO BILANSU ZA ROK 1925.

Strona bierna.

Poz. 1 i 2.	Kapitał zakładowy i rezerwy:	31/12.1924.	31/12.1925.
	a) kapitał zakładowy	35.000 tys. zł.	35.000 tys. zł.
	b) fundusz rezerwowy	1.251 „ „	1.699 „ „
	c) specj. rezerwa list. zast. i oblig.	866 „ „	1.391 „ „
	d) rezerwa na straty kursowe	— „ „	1.013 „ „
	e) „ waloryzacyjna dla pożyczek b. Państw. B-ku Odbudowy oraz Z. K. M. M.	2.517 „ „	2.366 „ „
	f) rezerwa waloryzacyjna na wkładki oszczędnościowe	170 „ „	170 „ „
	g) rezerwa kredytów sanacyjnych bankowych	— „ „	174 „ „
		39.804 „ „	41.813 „ „

Wzrost rezerw wynosi 2.009 tys. zł.

Różnica na funduszu rezerwowym i specjalnej rezerwie listów zastawnych i obligacji powstała z dopisania 40 wzgl. 35% z czystego zysku za r. 1924 w myśl § 73. statutu B. G. K. Rezerwę na ewentualne straty kursowe stworzono przez odpisanie 1 milj. zł. z zysku za r. 1925. Zmniejszenie się rezerwy waloryzacyjnej dla pożyczek b. Państwowego Banku Odbudowy pochodzi z bonifikat i odpisów poczynionych w oddziale Kraków i Lwów.

Poz. 3. Lokaty Skarbu Państwa wynosiły 31/12.1924 — 33.436 tys. zł., 31/12.1925 — 160.799 tys. zł. Na wzrost lokat Skarbu Państwa o 127.363 tys. zł. złożyły się przedewszystkiem:

Państwowy Fundusz Gospod., wynoszący p. 31/12.1925	75.252 tys. zł.
Fundusz Pomocy Instytucjom Kredyt. „ „ 31/12.1925	23.189 „ „
uznanie rachunku lokat przez B. G. K. z tytułu przejęcia pożyczki kolejowej w wysokości nom.	15.805 tys. zł. 17.088 „ „
uznanie Min. Skarbu z powodu przejęcia VIII Serji bile- tów skarb. nom. wart. 30.000 tys. zł.	29.953 „ „

W pierwszych dwóch rachunkach zawarte są częściowo sumy objęte bilansem p. 31.12.1924.

Poz. 4. Wkłady wynosiły 31/12.1924. — 35.319 tys. zł., 31/12.1925—77.116 tys. zł.

Poważny odsetek wzrostu stanowią kredytorzy w obcych walutach, wzrosły również wkłady instytucji samorządowych, użyteczności publicznej, oraz wkłady osób i firm prywatnych.

Rachunek **redyskontu weksli** zmniejszył się, w związku z restrykcją **Poz. 5.** kredytową Banku Polskiego, z 33.762 tys. zł. w dniu 31/12.1924 r. do 27.260 tys. zł. w dniu 31/12.1925.

Spadek rachunków **banków „loro“** z 3.187 tys. zł. ult. 1924 na 1.529 **Poz. 6 i 7.** tys. zł. p. 31/12.1925 r. tłumaczy się położeniem banków prywatnych, redukujących salda na rachunkach własnych do niezbędnej dla zwykłych obrotów wysokości. Rachunek **banków „nostro“** wzrósł z 492 tys. zł. ult. 1924 do 27.762 tys. zł. p. 31.12.1925.

Znaczna zmiana, którą ten rachunek wykazuje, jest wynikiem uzyskania przez B. G. K. w r. 1925 większych kredytów zarówno w bankach zagranicznych, jak i w Banku Polskim, pod zastaw walorów.

Listy zastawne i obligacje w obiegu:

Poz. 8.

	31/12.1924.	31/12.1925.
Listy zastawne	12.305 tys. zł.	14.694 tys. zł.
Obligacje komunalne	37.101 „ „	134.823 „ „
Obligacje kolejowe	17.635 „ „	15.492 „ „
	<u>67.041 tys. zł.</u>	<u>165.009 tys. zł.</u>

Wzrost pozycji listów zastawnych jest wynikiem przeprowadzonej w r. 1925 korektury waloryzacji funduszu pokrycia listów zastawnych z 12.305 tys. zł. do 12.812 tys. zł., oraz emitowania w r. 1925 nowych 8% listów zastawnych na łączną sumę nom. zł. w złocie 1.133.750, wstawionych do bilansu po kursie 1,66 kwotą 1.882 tys. zł.

Zmiana rachunku obligacji komunalnych wynika:

z nieznacznego zmniejszenia funduszu pokrycia obligacji b.

Polskiego Banku Krajowego i kosztów konwersji w związku z przeprowadzoną korekturą waloryzacji z 12.101 tys. zł. do 12.072 tys. zł. z emitowania pod koniec 1925 nom. 9.714.000 dol. ex re Ulen & Co. N. Y., wstawionych do bilansu po potrąceniu wylosowanych nom. 97.000 dol. przy przeliczeniu po kursie 8.25. 79.340 tys. zł.

z emisji nom. 26.290.000 zł. w złocie (pożyczka dla

Pińczowa, Sosnowca, emisja na kap. zakł.) po potrąceniu wylosowanych 538.700 zł., kurs przeliczeniowy 1,66. 43.411 tys. zł.
134.823 tys. zł.

Zmiana na r-ku obligacji kolejowych wynika z przeprowadzenia korektury waloryzacji funduszu pokrycia oblig. kol. b. P. B. O. i kosztów konwersji.

Poz. 9. Rachunek funduszu umorzenia listów zastawnych i obligacji, wprowadzony do bilansu per 31/12.1925 po raz pierwszy, wykazuje wprowadzoną przez Bank w terminie płatności każdej raty pożyczkowej kwotę, przypadającą na amortyzację listów zastawnych i obligacji.

Poz. 10. Suma nominalna listów zastawnych i obligacji w dniu ich płatności.

Poz.	Sumy przechodnie składają się z:
15 i 16.	10% pod. rentowego, który ma być odprowadzony w r. 1926 174 tys. zł.
	rachunków rozliczeniowych ex re Ulen et Co. z 4 gminami 9.579 „
	rachunków bezprocentowych 11.021 „
	rachunku akceptów własnych 10.345 „
	drobnych rachunków 534 „
	rachunków przejściowych 6.761 „
	38.414 tys. zł.

Strona czynna.

Poz. 2. Waluty zagraniczne wstawiono do bilansu po kursach, obliczonych pg. kursu dolara na giełdzie warszawskiej z dnia 31/12.1925. — 8,25.

Poz. 3. Papiery wartościowe własne:

	31/12.1924.	31/12.1925.
poż. państwowe	1.576. tys. zł.	17.479 tys. zł.
bilety skarbowe	—	28.502 „ „
listy zast.	—	810 „ „
obligacje	20.351 „ „	16.768 „ „
akcje	707 „ „	945 „ „
	22.634 tys. zł.	64.504 tys. zł.

Wzrost portfelu pożyczek państwowych pochodzi z kupna pożyczki kolejowej od Min. Skarbu. Bilety skarbowe nabył B. G. K. w końcu roku sprawozdawczego od Min. Skarbu, celem dalszego puszczania ich w obieg. Zmniejszenie portfelu obligacji pochodzi ze sprzedaży do Szwajcarii nom. 4.000 tys. zł. oblig. komunalnych, ubytek ten równoważy częściowo stopniowy skup listów zastawnych przy konwersjach pożyczek budowlanych.

Poz. 4. Udziały i akcje w przedsiębiorstwach konsorcjalnych wynoszą:

	31/12.1924.	31/12.1925.
	486. tys. zł.	1.097 tys. zł.

Na różnicę złożyły się: wzrost portfelu akcji Banku Polskiego, S. A. „Strem“, S. A. „Parowóz“, „Tesp“, i lokaty w kom. kasach oszczędności.

Kredyty krótkoterminowe gotówkowe:

	31/12.1924.	31/12.1925.	Poz. 5 do 9.
Weksle zdyskontowane	48.058 tys. zł.	53.684 tys. zł.	
„ protestowane	219 „ „	841 „ „	
pożyczki terminowe (zabezpieczone weksłami kaucyjnymi i towarami)	25.685 „ „	31.369 „ „	
rachunki bieżące	8.350 „ „	117.070 „ „	
	<u>82.312 tys. zł.</u>	<u>202.964 tys. zł.</u>	

Podział kredytów udzielonych per 31/12.1925 na kategorie:

Przedsiębiorstwa państw. przemysłowych	Dyskont	weksle prot.	poż. term.	r-ki bież.	Ogółem
Samorządy	866	—	2.361	680	3.907
Kooperatywy	1.595	10	425	73	2.103
Rolnictwo	14.426	336	824	705	16.291
Handel	3.129	130	1.171	696	5.126
Przemysł	18.777	207	18.901	16.601	54.486
Banki	2.224	5	108	63.556	65.893
Kasy Oszczędności	1.710	1	15	183	1.909
Zadłużenie Min. Skarbu	—	—	—	28.117	28.117
Różni	9.714	152	4.453	1.719	16.038
	<u>53.684</u>	<u>841</u>	<u>31.369</u>	<u>117.070</u>	<u>202.964</u>

Banki „Loro“ 31/12.1924. 31/12.1925. **Poz. 10.**
8.152 tys. zł. 3.636 tys. zł.

Banki „Nostro“ 31/12.1924. 31/12.1925. **Poz. 11.**
a) krajowe 1.949 tys. zł. 1.030 tys. zł.
b) zagraniczne 2.346 „ „ 8.954 „ „
4.295 tys. zł. 9.984 tys. zł.

Zwiększenie się sald B. G. K. w bankach zagranicznych stoi w związku z rozrostem agend w 1925 r. oraz — częściowo — z wstawieniem sald do bilansu netto na podstawie kursu dolara 8.25 zł.

Patrz poz. 8 str. bierna.

Poz. 12.

Raty pożyczek emisyjnych, niepokryte przez dłużników w terminie, **Poz. 13.**
łącznie z odsetkami i kwotami, przypadającymi na amortyzację. Kontrpoży-
cje : 9 i 12 str. biernej.

Poz. 14.

Pożyczki gotówkowe długoterminowe:

	31/12.1924.	31/12.1925.
Poż. na odbudowę b. P. B. O.	9.866. tys. zł.	13.354 tys. zł.
„ budowlane b. P. B. O. i Z. K. M. M.	4.311 „ „	
„ meljoracyjne	3 „ „	
„ budowlane B. G. K.	— „ „	35.588 „ „
„ gm. m. Krakowa	— „ „	4.000 „ „
„ Mazurskiego Bku Ludo- wego.	—	491 „ „
	14.180 tys. zł.	53.433. tys. zł.

Poz. 17.

Rachunek inkasa wykazywał:

31/12.1924.	31/12.1925.
2.587 tys. zł.	5.863 tys. zł.

Poz. 18.

Na **rachunki różne**, posiadające w r. 1925 odmienny charakter w porównaniu z r. 1924, składają się głównie:

Min. Skarbu ex re akceptów	10.345 tys. zł.
rachunki przejściowe z rozliczeń z f-mą Ulen et Co.	13.942 „ „
różni za akceptację	1.408 „ „

Poz. 21.

Dłużnicy za gwarancje:

w tem z poręką Skarbu Państwa:

31/12.1924.	31/12.1924.
56.620 tys. zł.	218.167 tys. zł.
46.000 tys. zł.	207.154 tys. zł.

OBJAŚNIENIA DO RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT PER 31/12.1925.

Nadwyżka zysku po pokryciu odsetek, kosztów administracyjnych i amortyzacji wynosi:

Zł. 6.775.010.62

Z powyższego zysku odpisano:

na straty z tyt. nieściągalnych kredytów	282.836,27 zł.
„ „ transakcji z Bankiem Wzajemnego Kredytu we Lwowie	2.000.000,— „
na osobną rezerwę na ewent. dalsze straty	1.000.000,— „
Ogółem:	3.282.836,27 zł.

Z pozostałej sumy czystego zysku

Zł. 3.492.174,35

wydzielono:

zgodnie z § 74 stat. B. G. K. do dysp. Min. Skarbu	390.000 zł.
na fundusz emerytalny urzędników B. G. K.	250.000 „
	<u>640.000 zł.</u>

Wykazany w bilansie po potrąceniu powyższych kwot czysty zysk w wysokości

Zł. 2.852.174.35

zużyto:

na zasilenie specjalnej rezerwy listów zastawnych i obligacji Banku 35%:		
dla list. zast.	142.608,72	
dla oblig. kol.	142.608,72	
dla oblig. komun.	713.043,58	998.261,02
na zasilenie funduszu rezerwowego 40%		1.140.869,74
pozostałe 25% w kwocie		<u>713.043,59</u>

stoją do dyspozycji Rządu jako udziałowca w kapitale zakładowym Banku.

2.852.174.35

BILANSE

B I L A

Banku Gospodar

STAN CZYNNY.

z dniem 31

		złotych	gr
1. Kasa i natychmiastowe sumy do dyspozycji		7.140.406	08
2. Waluty zagraniczne		1.122.799	29
3. Papiery wartościowe własne:			
a) pożyczki państwowe	17.478.961,21		
b) bilety skarbowe	28.501.574,22		
c) listy zastawne	810.232,02		
d) obligacje	16.768.006,94		
e) akcje	944.639,36	64.503.413	75
4. Udziały i akcje w przedsiębiorstwach konsorc.		1.097.226	90
5. Skup kuponów i wylosowanych pap. wartościowych		60	75
6. Weksle zdyskontowane		53.683.978	43
7. Weksle protestowane		840.809	14
8. Pożyczki terminowe:			
a) na zastaw papierów wartościowych	454.825,95		
b) na zastaw złota i srebra	2.251,65		
c) na zastaw weksli	16.688.979,52		
d) na skrypta dłużne	1.537.590,—		
e) na zastaw towarów	12.519.009,—		
f) na zastaw listów przewozowych	166.146,04	31.368.802	16
9. Rachunki bieżące:			
a) zabezpieczone	116.231.975,06		
b) niezabezpieczone	838.210,37	117.070.185	43
10. Banki „loro“:			
a) krajowe	3.504.496,64		
b) zagraniczne	131.860,68	3.635.857	32
11. Banki „nostro“:			
a) krajowe	1.030.408,14		
b) zagraniczne	8.953.782,68	9.984.190	82
12. Pożyczki w listach zastawnych i obligacjach:			
a) w listach zastawnych	14.693.865,13		
b) w obligacjach komunalnych	134.823.627,25		
c) w obligacjach kolejowych	15.491.983,95	165.009.476	33
13. Raty pożyczek emisyjnych		2.446.358	72
do przeniesienia		457.903.565	12

N S E

stwa Krajowego

grudnia 1925 r.

STAN BIERNY.

		złotych	gr
1. Kapitały własne:			
a) kapitał zakładowy	35.000.000,—		
b) fundusz rezerwowy	1.698.870,33		
c) specjalna rezerwa listów zastawnych i obligacji	1.391.205,21	38.090.075	54
2. Inne rezerwy:			
a) na straty kursowe	1.013.017,69		
b) waloryzacyjne dla pożyczek hipotecznych	2.366.602,98		
c) „ „ „ wkładki oszczędnościowych	170.000,—		
d) fundusz rezerwy sanacyjnej Banków	174.207,58	3.723.828	25
3. Lokaty Skarbu Państwa		160.799.137	—
4. Wkłady:			
a) terminowe	18.490.916,02		
b) a vista — r-ki czekowe	31.773.064,—		
c) na książeczki wkładki oszczędnościowych	2.749.631,09		
d) na asygnaty kasowe płatne na okaziciela	419.200,—		
e) salda kredytowe na innych r-kach	23.683.093,15	77.115.904	26
5. Redyskonto weksli		27.260.219	31
6. Banki „loro“:			
a) krajowe	1.194.208,56		
b) zagraniczne	335.359,34	1.529.567	90
7. Banki „nostro“:			
a) krajowe	19.448.260,50		
b) zagraniczne	8.314.027,21	27.762.287	71
8. Listy zastawne i obligacje w obiegu:			
a) listy zastawne	14.693.865,13		
b) obligacje komunalne	134.823.627,25		
c) obligacje kolejowe	15.491.983,95	165.009.476	33
9. Fundusz umorzenia list. zast. i obligacji:			
a) listów zastawnych	242.145,38		
b) obligacji	942.764,04	1.184.909	42
10. Wylosowane listy zastawne i obligacje w obiegu		803.321	—
11. Kupony zapadłe w obiegu		866.184	24
12. Fundusz na zapłatę kuponów list. zast. i oblig.		3.110.160	58
13. Wierzyciele hipoteczni		905.764	97
do przeniesienia		508.160.836	51

		złotych	gr
	z przeniesienia	457.903.565	12
14. Pożyczki gotówkowe długoterminowe:			
a) inwestycyjne z waloryzacji	12.372.642,67		
b) na odbudowę z waloryzacji	923.073,83		
c) budowlane	40.079 323,44		
d) meljoracyjne	2.500,55		
e) skapitaliz. zaległości rat z list. zast.	54 134,05		
f) " " " z poź. got	957,94	53.482.632	48
15. Nieruchomości		8.431.109	77
16. Ruchomości		928.879	88
17. Inkaso		5.862.662	45
18. Różne rachunki		26.284.000	33
19. Rachunki przejściowe		2.726.343	39
		555.569.193	42
20. Pretensje żyrowe		205.875	—
21. Dłużnicy za gwarancje		218.167.151	18
		773.942.219	60

DEPO

	wart. imienna w różn. wal.	wartość gieł- dowa w złot.
Kasa Efektów	22.474.218.090	99.459.484,38
Dłużnicy za złożone u nich depozyta	554.650.339	43.117.797,63
	23.028.868.429	142.577.282,01

NACZELNY DYREKTOR: Eustachy Korwin-Szymanowski.

DYREKCJA: Stanisław Roszkowski, Dr. Lucjan Szpor, Dr. Mieczysław Szenk,
Dr. Feliks Merunowicz.

		złotych	gr
	z przeniesienia	508.160 836	51
14. Różni za inkaso		5.862.662	45
15. Różne rachunki		31.653.110	13
16. Rachunki przejściowe		6.760.569	74
17. Niepodniesiony udział w zyskach (kwota do dyspozycji Ministerstwa Skarbu)		279.840	24
18. CZYSTY ZYSK do podziału zgodnie z § 73 statutu Banku:			
a) 35% na specjalną rezerwę dla list. zast. i obligacji	998.261,02		
b) 40% na fundusz rezerwowy	1.140 869,74		
c) 25% do rozporządzenia Rządu	713.043,59	2.852.174	35
		555.569.193	42
19. Zobowiązania żyrowe		205.875	—
20. Wierzyciele za gwarancje (listy gwarancyjne)		218.167.151	18
		773.942.219	60

ZYTA

	wart. imienna w różn. wal.	wartość gieł- dowa w złot.
Wierzyciele za depozyta	21.938.956.294	76.976.641,36
Depozyt własny (Nostro)	1.089.912.135	65.600.640,65
	23.028 868.429	142.577.282,01

NACZELNY BUCHALTER: Zast. Dyr. Ignacy Szotarski.

STRATY

Banku Gospodar

z dniem 31-go

STRATY.

		złotych	gr
1. Odsetki:			
a) z rachunków bieżących	8.669.500,76		
b) od redyskonta	2.036.647,83		
c) od wkładek oszczędności	228.234,63		
d) od asygnat kasowych	64.693,89		
e) różne *)	1.984.069,30	12.983.146	41
2. Koszty administracyjne:			
a) płace i wynagrodzenia	4.548.251,46		
b) emerytury	221.702,05		
c) wkładki do Fund. Emeryt.	494.144,57		
d) wkładki do Rasy Chorych	102.422,38		
e) druki i przybory biurowe	256.443,27		
f) światło, opał i czynsz	290.724,77		
g) portorja, telegramy i telefony	140.797,60		
h) datki na cele dobroczynne	380,—		
i) diety i koszty podróży	150.433,96		
j) różne wydatki	644.112,75	6.849.412	81
3. Amortyzacja:			
a) nieruchomości	172.063,50		
b) ruchomości	108.974,58		
c) amortyzacja pożyczki na kapitał zakładowy	531.684,03	812.722	11
4. Odpisy wątpliwych wierzytelności:			
a) odpisy wątpliwych należności	282.836,27		
b) częściowe umorzenie straty na transakcjach z Bankiem Wzajemnego Kredytu	2.000.000,—		
c) odpis na rezerwę na ewentualne straty z udzielonych kredytów	1.000.000,—	3.282.836	27
5. CZYSTY ZYSK		2.852.174	35
		26.780.291	95

*) W tem odsetki z pożyczki na powiększenie kapitału zakładowego oraz odsetki od wierzytelności hipotecznych, ciężających na nieruchomościach Banku.

i ZYSKI

stwa Krajowego

grudnia 1925 r.

ZYSKI.

		złotych	gr
1. Odsetki:			
a) od weksli zdyskontowanych	9.879.295,88		
b) od papierów %	3.271.538,58		
c) od r-ków bieżących	472.007,20		
d) z pożyczek terminowych	3.273.223,29		
e) „ towarowych	1.762.874,80		
f) „ odbudowy	424.615,49		
g) zwłoki z pożyczek emisyjnych	57.004,07		
h) od skapitał. zaległości ratalnych	1.368,82	19.141.928	13
2. Prowizje:			
a) wekslowe	173.011,34		
b) inkasowe	260.155,55		
c) przekazowe	164.710,73		
d) z r-ków bieżących	424.853,71		
e) depozytowe	28.058,88		
f) giełdowe	517.580,55		
g) gwarancyjne i żyrowe	1.225.923,98		
h) działu towarowego	58.105,27		
i) różne	207.694,84	3.060.094	85
3. Różnice kursowe		3.715.565	63
4. Zwrot kosztów handlowych		268.489	10
5. Dodatek na koszty administr. działu emisyjnego		417.669	99
6. Administracja realności		122.757	36
7. Zwrot odpisanych wierzytelności		53.786	89
		26 780.291	95

ABSOLUTORJUM DLA ZARZĄDU B. G. K.

P. Minister Skarbu zatwierdził bilans i rachunek strat i zysków
Banku Gospodarstwa Krajowego poniższem pismem:

MINISTERSTWO SKARBU
L. DOP/1370/VI.

WARSZAWA, DNIA 18 CZERWCA 1926 R.

Do

Pana Prezesa Banku Gospodarstwa Krajowego

w miejscu

*W załatwieniu pisma Pana Prezesa z dnia 16.IV. r. b. L. 7/26/M
po przedstawieniu mi przez Komisję Rewizyjną wyników badań bilansu i rachunku
strat i zysków Banku za r. 1925, na zasadzie § 72 Statutu Banku Gospodarstwa
Krajowego, udzielam ogólnego pokwitowania Władzom Banku za rok 1925.*

MINISTER SKARBU

(—) C. Klarner m. p.

Minister Skarbu zatwierdził bilans i rachunek strat i zysków
Banku Gospodarstwa Krajowego poniższemu pismem:

WARSZAWA, dnia 10 czerwca 1935 r.

MINISTERSTWO SKARBU

1. 001/1350/35

Do

Pana Prezesa Banku Gospodarstwa Krajowego

o udziale

W załączeniu kładę Panu Prezesowi do dnia 10 IV r. k. L. 1350/35
po przedłożeniu mi przez Księstwo i Księstwo węgierskie bilansu i rachunku
strat i zysków Banku na r. 1934, na podstawie § 15 Statutu Banku Gospodarstwa
Krajowego, udzielam zgody na udzielenie udziału w Banku na rok 1935.

MINISTER SKARBU

(-) C. Kłamek m. p.

Bilans Funduszu Emerytalnego

urzędników i sług Banku Gospodarstwa Krajowego

z dniem 31 grudnia 1925 r.

STAN CZYNNY	Złote	gr.	STAN BIERNY	Złote	gr.
Rachunek czekowy w Banku Gospodarstwa Krajowego . . .	1.349.286	—	Kapitał Funduszu Emerytal. z dniem 31 grudnia 1924 r. . . Zł.	1.575.018.47	
Papiery wartościowe	225.864	34	Nadwyżka dochodów za rok 1925 Zł.	<u>824.980.39</u>	2.399.998 86
Realności.	800.698	52			
Zarząd domów	24.150	—			
	2.399.998	86		2.399.998	86

Rachunek wydatków i dochodów

Funduszu Emerytalnego

za r. 1925.

WYDATKI	Złote	gr.	DOCHODY	Złote	gr.
Emerytury i pensje wdowie . . .	29.334	16	Wpłaty Banku Gosp. Krajowego:		
Straty na kursie przy papierach wartościowych	19.323	22	a) zwyczajne Zł.	244.144.57	
Podatki i stemple	9.552	01	b) nadzwyczajne „	<u>266.836.88</u>	510.981 45
Nadwyżka dochodów za rok 1925	824.980	39	Wkładki członków	246.017	42
			Administracja domów — zysk za rok 1925	24.150	—
			Kupony od papierów wartościow.	6.521	—
			Procenty z rachunku czekowego	95.519	91
	883.189	78		883.189	78

